

Міністерство освіти і науки України
Польське Товариство педагогіки філософічної
імені Броніслава Ф.Трентовського (TRF)
Наукове польсько-українське товариство Україна-Польща
Національна академія педагогічних наук України,
Відділення загальної педагогіки та філософії освіти
Інститут вищої освіти НАПН України
Інститут педагогіки НАПН України
Інститут філософії імені Григорія Сковороди НАН України
Університет Григорія Сковороди в Переяславі
Національний літературно-меморіальний музей Г.С.Сковороди
Харківський національний педагогічний університет
імені Г.С. Сковороди

МАТЕРІАЛИ
XXIII міжнародної
науково-практичної конференції
ОСВІТА І ДОЛЯ НАЦІЇ
ОСВІТА ТА ЕКЗИСТЕНЦІЙНІ ВИКЛИКИ
СУЧАСНОСТІ:
ВІЙНА ТА НОВІ РІЗНОВИДИ ПАНДЕМІЇ

30 вересня 2022 року

Харків
ХНПУ – 2022

КУЛЬТУРА МИРУ

В КОМУНІКАТИВНИХ ПРАКТИКАХ СЛОБОЖАНЩИНИ ХІХ СТ.

*Радіонова Н.В., доктор філософських наук, професор,
професор кафедри філософії,*

Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди

В хвилини найтяжких випробувань, які випали на долю сучасних українців, напередодні святкування 300-річчя з дня народження великого просвітителя і філософа, кожному із нас, маю на це велике сподівання, відкривається екзистенційна істина: Г. Сковорода – це душа і серце Слобожанщини.

В опціях сквородинівської традиції філософська комунікація, яка дозволяє включення дискурсивного розуму до прийняття відповідальних рішень, як таких, що торкаються долі нації, набуває життєстверджувальних імпульсів філософії миру. Взірцева модель виховання в дусі миру закладається просвітницько-педагогічною діяльністю Г. Сковороди. Характеризуючи започатковану ним традицію поєднання різноманітних форм життєтворчості на засадах доброчесності, любові, довіри та миру, можна сказати, що сам Сковорода є символом єдності філософських ідей, філософських смислів та їх дидактичної адаптації. Адже, популяризація та поширення філософії завжди пов'язане з просвітницькими зусиллями окремих представників суспільства і стає здобутком духовної культури суспільства лише у разі адекватного сприйняття її засадничих смислів серед широких верств населення.

Саме філософія, у битвах українського народу за свободу і незалежність проти російського агресора, має першорядне завдання – забезпечити перспективу можливого і ресурси дійсного. Адже, просвітницький та виховний потенціал філософії є потужним чинником духовного оновлення та згуртування українського суспільства задля досягнення миру. В цій доповіді я не хочу теоретизувати щодо філософського просвітництва пересічної людини та надавати методологічні рекомендації щодо того як змінити себе та своє життя тощо. Перш за все, я хочу звернути увагу на національно-історичні витоки культури миру.

Плідні імпульси, продуктивне використання яких у сучасних проектах «Філософії миру», надходять з комунікативних практик Слобожанщини ХІХ ст. Специфічною ознакою розвитку і структурування цього регіону завжди було домінування культури свободи як у неінституалізованих, так і в інституалізованих формах філософії. Для неінституалізованої, або у сенсі сквородинівської

традиції, популярної форми філософії, характерним є духовний пошук, «пізнання самого себе», досягнення внутрішньої свободи та діалогічна практика досягнення гармонії і миру. Філософія у популярних формах має незафіксовані смисли, що дозволяє адаптувати до стилю мислення простої людини духовний скарб як української, так і європейської філософської традиції. З відкриттям на початку XIX ст. Харківського університету, він відразу ж став ретранслятором європейських духовних, загальнолюдських, громадянських і національних цінностей. Культурно-освітній простір Слобожанщини, зазнаючи цих впливів, формується як аналог модерного західноєвропейського освітнього простору. Визначальною ознакою епохи Модерну була раціоналізація життєвого світу. Така раціоналізація у специфічний спосіб «філософічного думання» відбулася на Слобожанщині наприкінці XVIII – початку XIX ст., що й визначило духовно-культурний розвиток регіону у русі культури миру та її репрезентації у множинних комунікативних практиках. Прикладом організаційної закритості та комунікативної відкритості є салони, гуртки та дворянські маєтки, в яких комунікативні практики відбувалися в так званій сфері «наявного буття», тобто на рівні побутового розуміння і просування культури миру. Важливо відзначити, що у відповідності до тих соціальних ролей, які кожен із них виконував у тогочасному суспільному просторі, прагнули до діалогу та взаєморозуміння.

Теоретичного осмислення і практичного здійснення культура миру у комунікативних практиках набуває в університетських стінах. Філософія навчального плану Харківського університету ґрунтується на принципі суворого дотримання свободи і прав людини та забезпечення їх реалізації для кожного студента і викладача. Важливу роль в цьому відігравало неформальне спілкування. Відтворюючи на Слобожанщині ауру свободи, толерантності, поваги і гідності, університетські професори – філософ Й. Шад, філолог К. Роммель, юрист Л. Якоб, історик А. Дюгур та ін. крок за кроком розбудовували культуру миру. Професор Ф. Зеленогорський найбільшим досягненням людства вважав панування миру: без миру не було б й пошуку істини, не було б життя духу, не було б діяльності, руху думок, а разом з тим не було б істини, правди, добра [1, с. 3]. Якщо проаналізувати тематичну спрямованість, збережених у архівних фондах Харківського університету назв випускних робіт, то філософські, історико-національні, морально-етичні та правові дослідження були пріоритетними. На особливу увагу, заслуговує праця «Про початок національності з точки зору всесвітнього права» (1893 р.), в якій автор від апелятивного ствердження права кожного народу на самовизначення,

переходить до розуміння філософії миру як дієвої програми, яка заперечує на правовому рівні право на завоювання одного народу іншим [2].

Отже, формування культури миру на Слобожанщині ХІХ ст. стверджується у просторі формальної та неформальної комунікації, завдяки чому у суспільній свідомості відбувається переосмислення філософських ідей та смислів, відбувається проникнення просвітницьких ідей та загальнолюдських цінностей у життя простих людей, тим самим тематично розширюється поле самої філософії.

Література

Зеленогорский Ф.А. Памяти Г.С. Сковороды: речь произнесенная на заседании в обществе. Харьковский сборника историко-филологического общества. Харьков. 1895. 9 с. (Из каталога библиотеки Харьковского Императорского университета. – Х.: Тип. Ун-та. 1893. – 64 с.)

ІНТЕРКУЛЬТУРНІ КОМУНІКАЦІЇ У КОНТЕКСТАХ ПРИХОВАНОЇ І НЕПРИХОВАНОЇ АГРЕСІЇ

***Триняк М.В., доктор філософських наук, професор,
професор кафедри філософії,***

Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди

Короткий аналіз вихідного поняття, а саме «культура» із врахуванням тих особливих сенсів, які внесли до його традиційного розуміння трагічні події останніх місяців в Україні, доводить, що і визначення «інтеркультурної комунікації» отримало додаткові акценти у частині нових, на жаль, переважно негативних комунікативних викликів.

Отже, широко відомим є факт існування кількох сотень різних визначень аналізованого поняття. Узагальнюючим є ствердження про те, що культура – це сукупність матеріальних і духовних цінностей, створених людством протягом його історії. Тобто, умовно можна виокремити два концептуальних підходи: культура розглядається як все вироблене людством (незалежно від того, а що ж саме було вироблено) і культура у сенсі вихованості, освіченості, глибокої духовності, тощо.

Війна, як прояв неприхованої агресії, поставила питання про те, що, виходячи з першого підходу, ми зіткнулися із «культурою» нападника. Так, це «культура» неоварварів, дикунів, орків, рашистів, але представників, безперечно, спотвореної, але все ж таки певної суспільної культури. Зрозуміло,

Зміст

1. Бойчук Ю.Д. Педагогічний авангард України у добу випробувань.....	3
2. Кристоф Асмут. Війна в Україні. Погляд з Німеччини	4
3. Култаєва М.Д. Мир і війна у постіндустріальних соціокультурних контекстах	5
4. Усов Д.В. Філософські дискурси персональної та колективної відповідальності за доби новітніх екзистенційних викликів.....	7
5. Дольська О.О. Пандемія, Е-освіта і шлях до форм нової соціальності	12
6. Радіонова Н.В. Культура миру в комунікативних практиках Слобожанщини ХІХ ст.	14
7. Триняк М.В. Інтеркультурні комунікації у контекстах прихованої і неприхованої агресії.....	16
8. Іващенко О.В. Військово-патріотичне виховання засобами графіки	18
9. Сошніков А.О. Знищення українських музеїв як частина російської політики геноциду українського народу	19
10. Дроботенко М.О. Трансформація освітніх і виховних практик в екстремальних умовах війни та пандемії.....	22
11. Пилипенко С.Г. Семантики війни та миру у сучасному дискурсі Землі.....	25
12. Шевченко Л.А. Етична цінність права в житті українців (середина ХVІІ–ХVІІІ ст.).....	26
13. Дяченко К.А. Феномен настрою і виклики сьогодення: екзистенційний рівень	30
14. Сошнікова О.М. Музей і війна (з досвіду роботи музеїв Харківщини під час воєнного стану в Україні від 24 лютого 2022 року)	32
15. Корж Г.В. Виховний потенціал історичної пам'яті у практиках військово-патріотичного виховання	35
16. Морська Н.Л. Цінність освіти під час війни: імператив гуманітарної сутності	37
17. Швидун Л.Т. Освітні мобільність в екстремальних ситуаціях війни та пандемії	40
18. Чайка Л.Є. Символи миру в українській культурі.....	45
19. Бакуменко О.В. Гуманістичний потенціал технічної творчості.....	46